

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 15207
Tarih: 02.11.2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Medeni Kanunu ve Nüfus Hizmetleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifim gerekçesiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederim. 09.11.2021

Hüda KAYA

İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	-İçişleri -Kadın Erkek Fırsat Eşitliği
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 10 Kasım 2021	Esas No: 2/3932

TBMM	
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LİGİ	
	09 Kasım 2021
Numara:	

TBMM	
GENEL EVRAK	
09 Kasım 2021	
No.	909512
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR	

GENEL GEREKÇE

Türk Medeni Hukuku Kanunu madde 187 gerekliliğince; Kadın evlilik birliği sonrasında isteğe bağlı olarak kocasının soyadının haricinde kendi soyadını da kullanabilmektedir. Fakat iki soyadını da kullanmak isteyen kadın için, şart koyulan unsur; ön kısımda yer alacak soyadının erkeğin soyadı olmasıdır. Eğer sadece soyadlarını kullanmak isterlerse aile mahkemelerine dava açarak kendi kişilik hakları olan soyadlarını tek başına kullanmak için mücadele etmeleri gerekmektedir.

Boşanma halinde ise erkeğin kişisel durumunu inceleyen bir hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir. Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.” Kadın evlenme/boşanma eylemleri neticesinde çevresiyle ilişki kurmada kullandığı ilk bilgi olan isim-soyisim konusunda müşküle düşer ve çeşitli “izinler” alması, bu süreçte kocaya “zarar vermeyeceğini” ispat etmesi gerekir. Evlenen ya da boşanan erkeğince hiçbir şekilde böyle sorunları olmaz. Boşanmak sadece bu yönüyle dahi kadın için daha zorlu hale getirilmiştir

Kadının soyadı meselesi kadın mücadelesi içinde senelerdir tartışılan ve bir türlü istenen neticelerin alınmadığı bir konudur. “Kadının soyadı” başlığı ile temel kanunlardan Medeni Kanun’da müstakil bir madde olması dahi esasen konu hakkındaki ayrımcılığı ortaya koymaktadır. Kadının doğum yapabiliyor olması sebebiyle hukuki düzenlemeler bakımından kimi farklı uygulamalara maruz kalması oldukça anlaşılabilir ve hakkaniyetli bir uygulamadır. Anayasa bakımından “kadın” için ayrı bir düzenleme yapılabilmesi için bunun dayanağı olarak haklı bir gerekçenin sunulması şarttır. (Emziren kadın olduğu için kadına süt izni verilmesi gibi.) Hiçbir haklı gerekçe olmaksızın kadına cinsiyeti sebebiyle farklı bir hukuki düzenleme yapılması açıkça ayrımcılık yasağına aykırıdır. Bu hususta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Türkiye aleyhine verilmiş sayısız karar da bulunmaktadır.

Soyadı meselesinde bir diğer ayrıntı çocuğun soyadıdır. Kanun soybağı düzenlemesinde “Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır” ifadesine yer verir. Babanın soyadını ailenin soyadı olarak adlandırır. Babayı ailenin “reisi” kılan zihniyetin kanundaki izdüşümü yerini bulur. Aile içinde anne ve babadan oluşan “ebeveyn” rolüne dair bir düzenleme yapılmamış, babanın “aile”yi temsil ettiği bir tablo

çizilmiştir. Bu konuda güncel Anayasa Mahkemesi kararları ışığında boşanan kadına velayet verilmiş olması halinde çocuğun soyadını kendi soyadı ile değiştirebilme imkânı tanınmıştır. Ancak yine kendi soyadı için söz konusu olduğu gibi burada da dava açması gerekmektedir.

Bir diğer ayrımcı düzenleme olan aile kütüğü müessesesi çağımızda tarihe karışması gereken bir düzenleme olup mevcut uygulaması itibariyle ailenin reisinin koca olduğu ön kabulü üzerine inşa edilmiştir. Hemşerilik ve çeşitli fişlemeler dışında bir işe yaramayan aile kütüğü hanesi kadının evlenmesi ile birlikte kocaninkine taşınır. Böylece aile içinde sabit olanın koca olduğu, kadınınsa gelen/gidebilecek olduğu (“gelin” sözcüğünün kökeninde olduğu gibi) tescillenmiş olur. Sabit olmayan kimse için herhangi bir iktidar sözcülüğünden de bahsedilemez. Kadını eşi veya babasını kütüğüne mahkûm eden, kadını yok sayan, ayrımcı bir düzenlemedir. Kadının isteği dışında aile kütüğünün erkeğin aile kütüğüne kaydırılması kadının evlenmeden önceki yaşamını yok saymaktır. Burada evlenen bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri herhangi bir şehirde yeni bir nüfus açarak yaşamlarına devam edebilmelidirler.

Bahsi geçen baba figür evlenme halinde “koca ”ya transfer olur, koca muktedir babanın yerini alır. Yukarıda anlatılan soyadı ve aile kütüğü çatışmaları da bu iktidarın reddi üzerine temellendirilmiştir. Çözümü bu iktidarı erkekten alıp kadına yüklemekte aramak muktedir olgusu kaldırmayacağından kalıcı bir çözüm de sağlamaz. Günümüzde bu argümanın işlevini yitirmesi sebebiyle bu hususa dair düzenlemelerin zaruri olduğu görülmektedir.

Bahse konu olan bu Kanun Teklifi, kadına yönelik ayrımcı metinleri ortadan kaldırarak Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından daha eşit ve adil düzenlemeler yapılmasını amaçlamaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Bu madde ile eşlerin boşanma sonrasında hangi soyadlarını kullanabilecekleri düzenlenmiştir.

MADDE 2- Evlenme sonrasında eşler istedikleri soyadı kullanabilmeleri düzenlenmiştir.

MADDE 3- Bu madde ile kadın ve erkeklerin evlendiklerinde yeni bir aile kütüğü açabilirler veya isteklerine göre birbirinin aile kütüğüne geçebilirler.

MADDE 4- Kanunun yürürlük tarihini belirlemektedir.

MADDE 5- Kanunun uygulamasına dair hükümdür.

TÜRK MEDENİ KANUNU VE NÜFUS HİZMETLERİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 22/11/201 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 173. maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“IV. Boşanmada kişisel durum

Madde 173 - Evlenirken soyadını değiştiren kadın veya erkek boşanma hâlinde evlenmeden önceki soyadını veya farklıysa isteği üzerine bekârlık soyadını alır.

Taraflardan birinin boşandığı eşinin soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun karşı tarafa bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim boşandığı eşinin soyadını taşımasına izin verir.

Taraflar koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.”

MADDE 2- 4721 sayılı Kanunun 187. maddesi başlığıyla aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“III. Evlilik birliğinde soyadı

Madde 187 - Evlenen kadın ve erkek, evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla; evlenmeden önceki soyadını, eşinin soyadını veya her ikisini birden kullanabilir.”

MADDE 3- 4721 sayılı Kanunun 321. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 321 - Çocuk, ana ve babanın soyadları ortak ise o soyadını alır. Ana ve babanın farklı soyadları kullanması durumunda ana ve babanın kararıyla soyadlarından birini alır ve 18 yaşına geldiğinde bir yıl içerisinde diğer soyadını seçme hakkına sahip olur.”

MADDE 4- 25/04/2006 tarihli 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 23. maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“(2) Evlenen kadın veya erkeğin talebi üzerine kaydı eşinin hanesine taşınabilir veya eşler için yeni bir aile kütüğü açılabilir. Kaydını değiştirenler dilediklerinde eski aile kütüklerine dönebilir. Ana ve babanın farklı aile kütüklerinde olmaları halinde doğan çocukların hangi kütükte yer alacağı eşler tarafından belirlenir.”

MADDE 5- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.